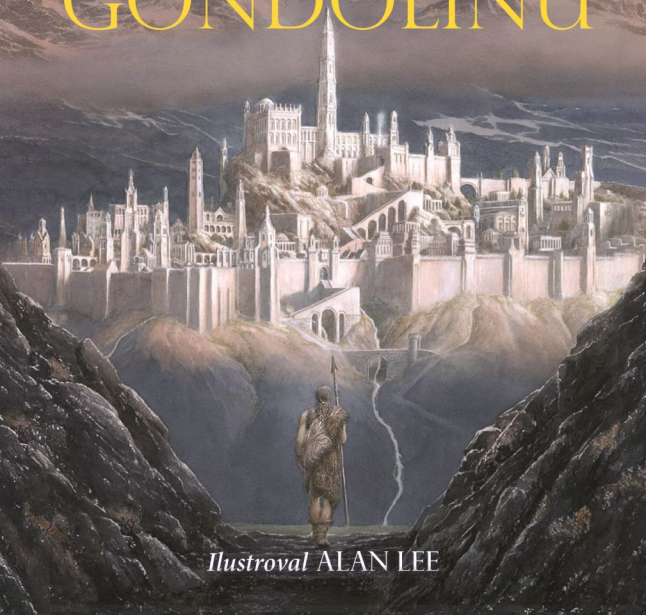

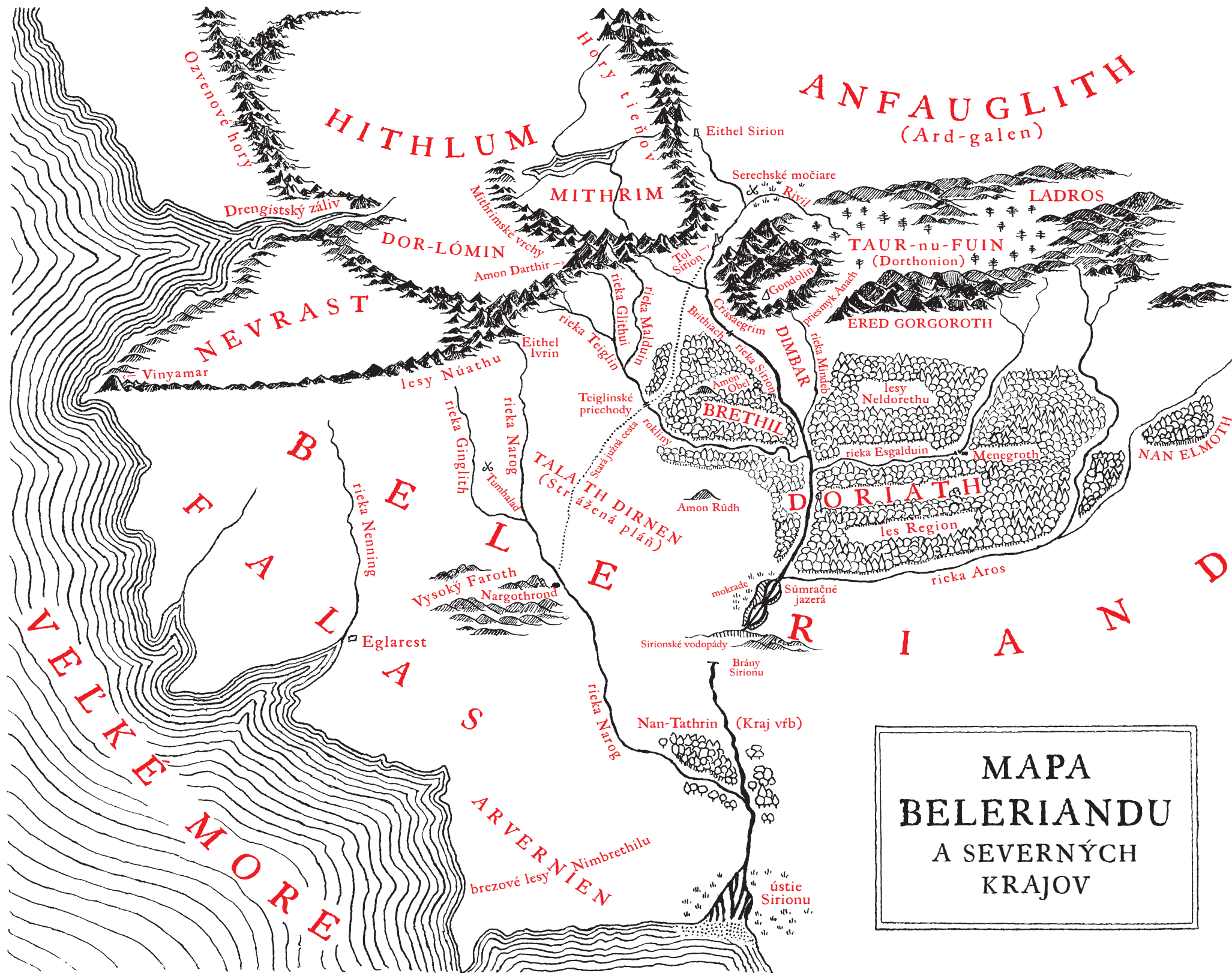
J. R. R. TOLKIEN

Zostavil CHRISTOPHER TOLKIEN

PÁD GONDOLINU

Ilustroval ALAN LEE

PÁD GONDOLINU

J. R. R.
TOLKIEN

PÁD
GONDOLINU

Zostavil Christopher Tolkien

Ilustroval Alan Lee

Z angličtiny preložil
PATRICK FRANK

slovart

All texts and materials by J. R. R. Tolkien © The Tolkien Estate Limited 2018
Preface, Notes and all other material © C. R. Tolkien 2018
Illustrations © Alan Lee 2018, 2025
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2026
Translation © Patrick Frank 2026
Poetry translation © Jana Kantorová-Báliková (pp. 33–35, Prologue)
& Eva Zahradníková (pp. 201) 2026

®, TOLKIEN® and THE FALL OF GONDOLIN are registered
trademarks of The Tolkien Estate Limited.
The Proprietor on behalf of the Author and the Editor
hereby assert their moral respective moral right to be
identified as the author of the Work.

ISBN 978-80-556-7108-6

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat'
ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými,
ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom
súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne,
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Mojej rodine

OBSAH

Zoznam obrazov	ix
Zoznam ilustrácií	xi
Predslov	xiii
Prológ	xxiii

PÁD GONDOLINU

Legenda o páde Gondolinu	3
Najstarší text	61
Turlin a vyhnanci z Gondolinu	63
Príbeh vyrozprávaný v <i>Náčrte mytológie</i>	68
Príbeh vyrozprávaný v <i>Quente Noldorinwa</i>	75
Posledná verzia	89
Evolúcia príbehu	136
Záver	167
Záver <i>Náčrtu mytológie</i>	169
Záver <i>Quenty Noldorinwa</i>	174
Zoznam mien a názvov	187
Dodatočné poznámky	205

ZOZNAM OBRAZOV

Labutí prístav

„*Pokúsia sa zmocniť lodí v Labutom prístave, čo vedie k boju*“ (str. xxxii)

Turgon zosilňuje hliadky

„*Dal trojnásobne zosilniť hliadky na všetkých strážených miestach*“ (str. 28)

Pád kráľovej veže

„*Vežu pohltili plamene a zrútila sa v záplave ohňa*“ (str. 52)

Glorfindel a balrog

„*keď balrog, ktorý ohrozoval zadný voj, vyskočil na vysoké skaly*“ (str. 60)

Dúhová rozsadlina

„*že ho treba previesť do hlbkej úžľabiny, ktorou sa valí búrlivá voda až do Západného mora*“ (str. 76)

Hora Taras

„*Ich rad mu stál v ceste, tiahol sa na západ a končil sa vysokou horou*“ (str. 92)

Tuorovi sa zjavuje Ulmo

„*Zadunel brom, nad morom sa zablyslo a Tuor videl Ulma, ako stojí vo vlnách*“ (str. 108)

Orfalch Echor

„*Tuor videl, že cestu zahatala vysoká stena*“ (str. 132)

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

Tuor lúdi tón zo svojej harfy	xxiii
Tuor zostupuje k ponornej rieke	3
Isfin a Eöl	61
Jazero Mithrim	63
Hory a more	67
Orly nad Okružnými horami	68
Delta rieky Sirion	75
Vyrezávaná galiónová figúra Glorfindela v popredí elfských lodí	88
Rían prehľadáva Horu mŕtvych	89
Vstup do kráľovho paláca	135
Tuor nasleduje labute do Vinyamaru	136
Zasnežený Gondolin	166
Ecthelionov palác	167
Elwing prijíma tých, čo unikli z Gondolinu	169
Eärendelov heraldický symbol nad morom	174

Na konci knihy nájdete mapu a genealógiu Bëorovho rodu aj noldorských kniežat. S drobnými úpravami sú obe prevzaté z *Húrinových detí*.

PREDSLOV

V predslove k *Berenovi a Lúthien* som poznamenal, že „v deväťdesiatom treťom roku môjho života je toto (pravdepodobne) posledná kniha z dlhej série edícií otcových spisov“. Slovo „pravdepodobne“ som použil preto, lebo som v tom čase nejasne uvažoval o možnosti, že rovnako ako *Berena a Lúthien* vydám aj tretí z otcových „veľkých príbehov“ – *Pád Gondolinu*. Pripadalo mi to veľmi nepravdepodobné, a tak som predpokladal, že *Berenom a Lúthien* sa moja práca na tomto poli skončí. Tento predpoklad sa ukázal ako mylný, takže dnes musím povedať, že „v deväťdesiatom štvrtom roku môjho života je *Pád Gondolinu* (nepochybne) posledný“.

V tejto knihe a jej zložitom rozprávaní s mnohými prameňmi v rôznych textoch človek vidí, ako sa v Stredozemi blížil koniec Prvého veku, ako sa rokmi vyvíjalo otcovo vnímanie dejín, ktoré sám vymyslel, až kým sa napokon nezaseklo v podobe, ktorá mohla byť úplne najdokonalejšia.

Príbeh Stredozeme za Starších dní mal vždy dosť premenlivú štruktúru. Moje *Dejiny* tohto veku sú dlhé a komplikované práve pre dĺžku a komplikovanosť tohto rozprávania, ktoré sa neustále rozširuje o nové portréty, motívy, mená a najmä asociácie.

Otec sa ako pôvodný tvorca zamýšľa nad širokou históriou a pri písaní si uvedomuje nové prvky, ktoré vstúpili do príbehu. Budem to ilustrovať na veľmi stručnom, no markantnom príklade, ktorý môže platiť aj pre mnoho iných. Základným prvkom *Pádu Gondolinu* je putovanie človeka Tuora, na ktoré sa podujal so svojím spoločníkom Voronwëm, aby našiel skryté elfské mesto Gondolin. Otec sa o tom veľmi stručne zmienil v *Pôvodnom príbehu* bez akýchkoľvek významných – vlastne aj nevýznamných – udalostí. V konečnej verzii, v ktorej je toto putovanie oveľa dôslednejšie rozpracované, raz ráno počuli v lese výkrik. Takmer by sa dalo povedať, že „on sám“ počul náhly a nečakaný výkrik.* Hneď nato sa objavil vysoký muž odetý v čiernom, s dlhým čiernym mečom v ruke. Kráčal smerom k nim a vykrikoval, akoby hľadal niekoho strateného. Minul ich bez toho, aby ich čo len oslovil.

Tuor a Voronwë nemali na tento nezvyčajný výjav žiadne vysvetlenie, no pôvodný tvorca dejín veľmi dobre vie, kto to bol. Nešlo o nikoho iného ako o chýrneho Túrina Turambara, Tuorovho bratanca, ktorý utekal po skaze mesta Nargothrond. Objavil sa tam ako závan jedného z veľkých príbehov Stredozeme. Túrinov útek z Nargothrundu je vyrozprávaný v *Húrinových deťoch* (str. 119 – 120), no bez zmienky o tomto stretnutí, pri ktorom ani jeden z príbuzných netušil, koho má pred sebou, a ktoré sa už nikdy nezopakovalo.

Transformáciu, ku ktorej dochádzalo v priebehu času, najlepšie ilustruje opis boha Ulma, ktorého pôvodne vidíme sedieť

* Aby som ukázal, že to nie je iba výplod mojej predstavivosti, citujem z listu, ktorý mi otec napísal 6. 5. 1944: „Na scéne sa objavil nový aktér (som si istý, že som ho nevymyslel, ba ani som ho tam nechcel, aj keď sa mi páči), ktorý si len tak vkročil do lesov Ithilienu: Boro-mirov brat Faramir.“

za súmraku uprostred trstia pri rieke Sirion a hrať na hudobnom nástroji z mušlí, zatiaľ čo o mnoho rokov neskôr Pán vodstiev povstáva z veľkej búrky na mori pri Vinyamare. Boh Ulmo nepochybne stojí v centre veľkolepého mýtu. Napriek odporu takmer celého Valinoru sa mu záhadne podarí dosiahnuť svoj cieľ.

Keď sa spätne pozerám na svoju prácu, po približne štyridsiatich rokoch definitívne uzavretú, som presvedčený, že základným impulzom bola aspoň sčasti snaha zdôrazniť dôležitosť *Silmarillionu* a opodstatnenosť jeho existencie vo vzťahu k *Pánovi prsteňov*. Vnímam ho v podstate ako Prvý vek otcovho sveta Stredozeme a Valinoru.

Samozrejme, existuje *Silmarillion*, ktorý som vydal v roku 1977, ten však vznikol – možno by sa dalo povedať „bol zosnovaný“ – dlhé roky po *Pánovi prsteňov* ako nástroj na vytvorenie súvislého príbehu. Možno sa zdá trochu „izolovaný“ ako mohutné dielo vo vznešenom štýle s prameňmi v hlbokéj minulosti, no bez sily a bezprostrednosti *Pána prsteňov*. V podobe, pre ktorú som sa rozhodol, sa tomu jednoducho nedalo vyhnúť, lebo príbeh Prvého veku sa dramaticky líši svojou obrazotvornosťou aj literárnou povahou. Vedel som však, že už dávno predtým – po dokončení *Pána prsteňov*, no pred jeho vydaním – otec vyjadril hlbokú túžbu a presvedčenie, že Prvý vek a Tretí vek (svet *Pána prsteňov*) by sa mali vnímať a najmä publikovať ako časti toho istého diela.

V kapitole *Evolúcia príbehu* publikujem časti dlhého a veľmi objavného listu, ktorý otec napísal svojmu vydavateľovi sirovi Stanleyemu Unwinovi vo februári 1950, veľmi krátko po dopísaní *Pána prsteňov*, a v ktorom odhalil svoje zmýšľanie v tejto veci. V danom čase o sebe ironicky písal, že je zhrozený

predstavou „tohto nepraktického monštra s rozsahom šesťstatisíc slov“ – o to viac, že vydavatelia očakávali to, čo si od neho vyžiadali: pokračovanie *Hobita*, zatiaľ čo táto nová kniha bola „v skutočnosti pokračovaním *Silmarillionu*“.

Svoj názor nikdy nezmenil. Dokonca aj písal o *Silmarillione* a *Pánovi prsteňov* ako o „dlhej a súvislej ságe drahokamov a prsteňov“. Na základe toho sa bránil samostatnému vydaniu ktoréhokoľvek z týchto diel. Ako vidíme v *Evolúcii príbehu*, nakoniec však musel rezignovať, keď si uvedomil, že toto želanie sa mu jednoducho nemá ako splniť. Preto napokon dovolil vydať *Pána prsteňov* ako samostatné dielo.

Po vydaní *Silmarillionu* som sa pustil do dlhoročného skúmania celej zbierky rukopisov, ktoré mi otec zanechal. V *Dejinách Stredozeme* som sa obmedzil na všeobecný princíp „hnať kone bok po boku“ či, inak povedané, nerozoberať jeden samostatný príbeh po druhom, ale radšej sa držať celkového rozprávania v priebehu času. Ako som poznamenal v predslove k prvému dielu *Dejín*:

Autorov pohľad na jeho vlastnú koncepciu neustále prechádzal pomalými zmenami, pri ktorých príbeh strácal prebytočné časti, no celkovo sa rozširoval. Za autorovho života sa jeho časti zakonzervovali v tlačenej podobe iba v *Hobitovi* a *Pánovi prsteňov*. Skúmanie Stredozeme a Valinoru je preto veľmi komplexné – objekt štúdia nie je nemenný, ale existoval takpovediac vo „vertikálnej“ rovine (autorovho života), nie iba v „horizontálnej“ v čase, ako to býva pri tlačенých knihách, ktoré sa už ďalej nijako zásadne nemenia.

Práve pre túto povahu diela sa *Dejiny* často sledujú s nemalými ťažkosťami. Keď som dospel k názoru, že je čas ukončiť

túto dlhú sériu edícií, napadlo mi vyskúšať iný prístup: sledovať pomocou už vydaných textov jediný konkrétny príbeh od najstaršej zachovanej podoby cez všetok jeho vývoj v čase. Tak vzniklo dielo *Beren a Lúthien*. Už v *Húrinových deťoch* (2007) som v prílohe opísal hlavné zmeny rozprávania v jednotlivých verziách, no v *Berenovi a Lúthien* som aj citoval predchádzajúce verzie v plnom znení od ich najstaršej podoby v *Stratených príbehoch*. Teraz, keď je isté, že táto kniha bude už naozaj posledná, som sa pre tú istú nezvyčajnú formu rozhodol aj v *Páde Gondolinu*.

Táto forma vrhá jasnejšie svetlo na pasáže, na úplne rozvinuté koncepty, od ktorých sa neskôr upustilo, napríklad pôsobivý, no krátky vstup pána mačiek Tevilda v *Berenovi a Lúthien*. *Pád Gondolinu* je v tomto ohľade jedinečný. V pôvodnej verzii príbehu sa mohutný útok na mesto pomocou nepredstaviteľných nových zbraní opisuje tak jasne a do takých podrobností, že sa pomenúvajú časti mesta, v ktorých vyhoreli budovy alebo zahynuli slávni bojovníci. V neskorších verziách sa boje a s nimi spojená skaza obmedzujú na jediný odsek.

Skutočnosť, že veky Stredozeme sa navzájom prelínajú, najlepšie ilustruje to, ako sa v *Pánovi prsteňov* objavujú postavy zo Starších dní – osobne, nielen v podobe spomienok. Stromobrad z rasy Entov bol skutočne veľmi starý – Enti boli jednou z najstarších rás, ktoré prežili do Tretieho veku. Keď niesol Chicha a Pipina cez Fangornov les, spieval im:

Po vrbových lúčinách Tasarinanu som chodil zjari.

Och, ten pohľad a vôňa jari v Nan-tasarione!

Stromobrad však hobitom vo Fangorne spieval veľmi, veľmi dávno po tom, čo do Stredozeme prišiel Pán vodstiev Ulmo,

aby na vrbových lúčinách Tasarinanu oslovil Tuora. Na konci príbehu zase čítame o Elrondovi a Elrosovi, synoch Eärendela, z ktorých sa neskôr jeden stal pánom Vododolu a druhý kráľom Númenoru: sú ešte veľmi mladí, keď ich pod svoju ochranu berie jeden z Fëanorových synov.

Ako znak doby tu predstavujem staviteľa lodí Círdana. Nosil prsteň ohňa Narya – jeden z troch elfských prsteňov –, kým ho neprenechal Gandalfovi. Hovorí sa o ňom, že „videl ďalej a hlbšie ako ktokoľvek iný v Stredozemi“. V Prvom veku bol pánom prístavov Brithombar a Eglarest na beleriandskom pobreží, a keď ich po Bitke slz nespočítateľných zničil Morgoth, unikol so zvyškom svojho ľudu na ostrov Balar. Tam aj v ústí Sirionu sa opäť pustil do stavania lodí. Na žiadosť gondolinského kráľa Turgona ich postavil sedem. Plavili sa na západ, ani o jednej sa však nevrátila jediná správa, kým nevyplávala aj posledná. Na tej sa plavil Voronwë, vyslaný z Gondolinu, ktorý prežil stroskotanie lode a stal sa Tuorovým sprievodcom a spoločníkom počas veľkého putovania do Skrytého mesta.

Keď Círdan oveľa neskôr odovzdával Gandalfovi prsteň ohňa, vyhlásil: „Moje srdce však žije iba morom. Ja budem prebývať pri sivých pobrežiach, až kým neodpláva posledná loď.“ A tak sa Círdan posledný raz objavuje v posledný deň Tretieho veku. Keď Elrond a Galadriel s Bilbom a Frodom dorazili k bránam Sivých prístavov, kde ich čakal Gandalf,

prišiel ich privítať Círdan, staviteľ lodí. Bol úžasne vysoký, mal dlhú bradu a okolo hlavy mu povievali sivé vlasy. Bol starý, no oči mal prenikavé ako hviezdy. Pozrel na prichodiacich, uklonil sa a povedal: „Všetko je pripravené.“ Potom ich Círdan zaviedol do prístavov a tam stála biela loď...

Po rozlúčke sa tí, čo odchádzali, presunuli na palubu:

Spustili plachty, zafúkal vietor a loď pomaly vykĺzla do dlhého sivého zálivu. Mihlo sa svetlo Galadrielinej fioly, ktorú Frodo zdvihol, a zaniklo. Loď vyplávala na šíre more a miera na západ...

čím napodobnili cestu Tuora a Idril, ktorí koncom Prvého veku „vyplávali proti zapadajúcemu slnku, zmizli na západe a už sa nevrátili ani v povesti, ani v piesni“.

*

Pád Gondolinu časom naberá mnohé odkazy na iné legendy, miesta a časy – na udalosti z minulosti, ktoré ovplyvňujú dianie a uvažovanie v súčasnom príbehu. Impulzom je v nich zvyčajne túžba poskytnúť vysvetlenie alebo prinajmenšom čiastočne osvetliť danú situáciu, no vzhľadom na cieľ tejto knihy som sa rozhodol neprešpikovať text číslowanými odkazmi na poznámky. Tie, ktoré som predsa len nechal, majú byť nápomocné spôsobom, ktorý sa v prípade potreby dá celkom ľahko ignorovať.

Po prvé, do Predslovu som zaradil citát z otcovho *Náčrtu mytológie* z roku 1926, aby som tak vytvoril obraz sveta od samého začiatku po udalosti, ktoré napokon viedli k založeniu Gondolinu. V mnohých prípadoch som využil aj Zoznam mien na uvedenie oveľa širšieho kontextu ako ten, ktorý by naznačovalo samotné meno. Po Zozname mien som ešte zaradil aj viacero samostatných poznámok na rôzne témy od stvorenia sveta po dôležitosť mena Eärendel a Mandosovu kliatbu.

Problém zmien v menách sa, samozrejme, rieši veľmi ťažko. Je o to náročnejší, že konkrétna podoba mena sa vôbec nemusí

vzťahovať na relatívny čas vzniku textu, v ktorom sa objavuje. Otec zavádzal do textu rovnaké zmeny v celkom rôznych časoch, keď dospel k názoru, že sú potrebné. Nepokúsil som sa v tejto knihe nijako ich zjednotiť: inak povedané, nesnažil som sa o ich konzistenciu v celom texte. Ešte inak povedané, nerozhodol som sa pre jednu podobu v celej knihe ani som sa nedržal podoby z rukopisov, ale nechal som vždy ten variant, ktorý sa na dané miesto najlepšie hodil. Tak v knihe ostal Ylmir ako variant Ulma, lebo ide o prirodzenú variáciu lingvistickej povahy, no Thorondor nahrádza „kráľa orlov“ Thorndora, lebo otec sa zjavne chystal zmeniť toto meno v celom príbehu.

Nakoniec som texty do knihy zoradil spôsobom, ktorý ju odlišuje od *Berena a Lúthien*. Ako prvé sa v nej objavujú texty príbehu v časovom slede a len s minimom komentárov. Potom nasleduje rozbor toho, ako sa príbeh vyvíjal, a zamyslenie nad príliš smutným otcovým rozhodnutím zanechať poslednú verziu príbehu vo chvíli, keď Tuor prechádza Poslednou bránou Gondolinu.

Na záver zopakujem, čo som napísal pred takmer štyridsiatimi rokmi.

Je pozoruhodné, že jediným úplným opisom príbehu o Tuorovom putovaní do Gondolinu, jeho zväzku s Idril Celebrindal, narodení syna Eärendela, Maeglinovej zrade, vyplienení mesta a úniku vyhnancov – príbehu, ktorý je ústredným prvkom Prvého veku – je text z otcovej mladosti.

Gondolin a Nargothrond otec vytvoril veľmi dávno a už nikdy ich neprepracoval. Ostali v podobe silných zdrojov a výjavov – možno o to silnejších, že sa nikdy nemenných, lebo boli také silné.

Aj keď sa chystal Gondolin prepracovať, do tohto mesta sa už viac nedostal: keď s Tuorom zdolal nekonečné svahy rokliny Orfalch Echor a prešiel dlhým radom heraldických brán, zastal so svojím hrdinom pri pohľade na Gondolin uprostred pláne a už nikdy neprešiel cez Tumladen.

Vydanie „mojich vlastných dejín“ tretieho a posledného z Veľkých príbehov mi dáva príležitosť napísať aj zopár slov na počesť práce Alana Leeho, ktorý ilustroval všetky z nich. Do svojej práce priniesol hlboké pochopenie vnútornej povahy scén a udalostí, ktoré si vybral zo širokej škály Starších dní.

Preto videl a v *Húrinových deťoch* aj vyobrazil zajatého Húrina prikovaného reťazami ku kamennému stolu v Thangorodrime, kde počúva Morgothovu strašnú kliatbu. Videl a v *Berenovi a Lúthien* aj vyobrazil posledného z Fëanorových synov, ako nehybne sedí na koni a hľadá na novú hviezdu na západe, ktorou je Silmaril, pre ktorý sa zmarilo toľko životov. V *Páde Gondolinu* stál po Tuorovom boku a spolu s ním sa v úžase díval na Skryté mesto, ku ktorému tak dlho a strastiplne putoval.

Nakoniec chcem vyjadriť vďaka Chrisovi Smithovi z vydavateľstva Harper Collins za mimoriadnu pomoc, ktorú mi poskytoval pri práci na detailoch tejto knihy – najmä za jeho svedomitosť a presnosť čerpajúcu zo znalostí publikačných požiadaviek aj povahy tejto knihy. Som zaviazaný aj mojej žene Baillie: bez jej neochvejnej opory počas dlhého obdobia, keď sa vytváralo toto dielo, by som ho nikdy nebol nezostavil. Rád by som sa poďakoval aj všetkým, ktorí mi tak hojne písali, keď sa zdalo, že mojou poslednou knihou bude *Beren a Lúthien*.